

KUR'AN MEALLERİNDE

YÜKLEM YANLIŞLARININ NEDEN OLDUĞU BAZI ÇEVİRİ HATALARI

Abdülcelil BİLGİN*

Öz

Türkiye’de insanlar, sözlü ve yazılı iletişimde genellikle Türkçeden yararlanırlar. Kur’an’ı anlamak isteyenler, Türkçe mealler aracılığıyla bu imkânı elde edebilmektedirler. Halkın çoğu Müslüman olan Türkiye’de, Kur’an’ı anlama isteği önemli bir düzeyde olacak ki, günümüzde sayıları yüzlerle ifade edilebilecek meal tedavülde bulunmaktadır. Bu meallerin, Kur’ân’ın anlaşılması konusunda bizlere önemli imkânlar sunduğu açıktır. Bununla beraber meallerde, Kur’ân’ın mesajını aktarma konusunda bazı eksiklik, hata ve yanlışlıklar bulunduğu da gözlenmektedir. Bu makalede, meallerdeki yanlışlık türlerinden sadece *yüklem yanlışları* üzerinde durulacaktır. Her ne kadar meallerdeki yüklem yanlışlarına dair veriler, müstakil kitap çalışmasına konu olacak fazlalıkta ise de bunları, bir makalenin makul sınırlarını zorlamayacak şekilde ele almanın yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Sözcükler: Yüklem, yüklem yanlışları, Kur’an, meal, çeviri hataları.

SOME TRANSLATION FAULTS CAUSED BY USING WRONG VERBS IN QUR’AN TRANSLATIONS

Abstract

In Turkey, people generally use Turkish for verbal and written communication. The ones, who want to understand the Qur’an, may have the opportunity through the Qur’an Translations. In Turkey, where most of peoples are Muslims, the desire to understand The Holy Qur’an must be so high that hundreds of the Qur’an Translations are in circulation. It’s obvious that those translations contribute to us a lot about understanding the Qur’an. However, it’s observed that in translations there are some deficiencies, faults and mistakes about conveying the Qur’an’s message. In this article, from the mistake types of translations, only *verb faults* are studied. Although the data about verb faults are as immense as to be subject to separate book studies, we think it will be useful to study them by not pushing the reasonable limits of an article.

Keywords: Verb, verb faults, Qur’an, translation faults.

Giriş

Düşünceler, duygular, olaylar ve durumlar, yargı bildiren kelime veya kelimelerden oluşan cümlelerle dile getirilir. Cümlenin ne kadar uzun olabileceğine dair bir sınır bulunmamakla beraber, cümlede asgari olarak yargı bildirmesi gereken en az bir kelimeye

Makale gönderim tarihi: 23.06.2016, kabul tarihi: 18.08.2016.

* Muş Alparslan Üniversitesi. İslami İlimler Fakültesi, e-mail: a.bilgin.deyim@gmail.com

ihtiyaç duyulur ki dilbilgisinde buna karşılık gelen öge yüklemidir. Bir sonraki başlık altında detaylı bir şekilde ele alındığında görüleceği üzere yüklem, kelimeler topluluğunun yahut yığınının anlamlı bir ifade birimine, faydalı bir cümleye dönüşmesini sağlayan en önemli unsurdur. Dolayısıyla yüklem, cümlenin vazgeçilmez bir ögesi olduğu, içinde bu ögenin bulunmadığı sıralanmış kelimelerin cümle değeri taşıyamayacağı söylenebilir.

Yüklem eksikliği veya yanlışlığının, herhangi bir anlama gelebilen bir ifade oluşturmaya ve bunu muhataplara ulaştırmaya engel olacağı açıktır. Sözlü dilde jest, mimik gibi görsel unsurların da yardımıyla bir duyguyu, olayı, içinde bulunan bir durumu ifade etmek mümkün olabilir. Kaldı ki gramer kurallarının daha çok yazılı metinlerin inşasında önemli roller üstlendiği, çeşitli kural ihlallerinin de bu tür metinlerde anlama problemlerine neden olduğu bilinmektedir. Başka bir ifadeyle, gramerin yazılı kurallarına riayet edilmeden de duygu ve düşüncelerin konuşma dilinde ifadesi mümkün iken ve çoğunlukla kuraldışı mahalli ifadeler örtük bir kabulden dolayı yadırganmazken söz konusu yazı dili olunca iş değişmekte, dil ve gramer bilgileri/kuralları ön plana çıkmakta; yanlışlıklar, eksiklikler, aykırı kullanımlar hemen göze batmaktadır.

Yazılı bir metni kusurlu hale getiren birçok yanlışlık söz konusu olmakla beraber, bunların en önemlilerinden birinin yüklem dair eksiklik ve yanlışlıklar olduğu söylenebilir. Bu yanlışlıkları, özenle kaleme alınmamış metinlerin yanı sıra Kur'an meallerinde de yaygın bir şekilde görmek mümkündür (Bilgin, 2012). Bu makalede, Türkiye'de şu an tedavülde bulunan meallerde sıkça karşılaşılan bazı yüklem yanlışları üzerinde durulacaktır. İlgililerin dikkatine sunulacak örnekler sayesinde, meallerdeki yüklem yanlışlarının hangi boyutlarda olduğu görülecektir. *Burada, bazı yanlış anlamalara engel olmak için peşinen ve önemle belirtmek gerekir ki çalışmanın konusu, üzerinde durulacak Türkçe çevirilerin bizzat kendileridir. Yani mevcut çevirilerin Türkçe'nin gramer ve cümle yapıları açısından doğru olup olmadıklarıdır. Daha açık bir ifade ile üzerinde durulan ayetlerin nasıl daha doğru tercüme edilebileceklerinden ziyade, mütercimlere ait Türkçe meallerin, dil açısından taşıdıkları hatalar ve bunları düzeltme yolları üzerinde durulacaktır. Dolayısıyla daha çok Türkçe kaynaklar eşliğinde yapılacak bu çalışmada, Arapça'nın gramer kuralları üzerinde durmaya gerek olmayacağı gibi, ayetlerin orijinal metinlerini de yazmaya gerek kalmayacaktır. Çünkü bu çalışma, Türkçe ifadeler/cümleler üzerine yapılacak Türkçe bir çalışmadır.* Konunun daha derli toplu bir kıvama erişmesi için öncelikle yüklem ne olduğu üzerinde durulacak, yüklem yanlışlarına dair örnekler verilecek, ardından meallerde bulunan söz konusu yanlışlıklar ayrıntılı bir şekilde analize tabi tutulacaktır.

Yüklem

Yüklem (Alm. *Prädikat, satzaussage*; Fr. *Predicat*; İng. *Predicate*), cümlede hareketi, olayı, işi, yargıyı bildiren, fiil çekimine girmiş kelimenin cümle bilgisindeki adıdır. Cümlenin bütün öğelerini kendine bağlayan temel öge durumundaki yüklem, fiil veya isim soylu bir kelime olabilir (Korkmaz, 2007, s. 246). Diğer bir ifadeyle yüklem, tümce içinde kip ve kişi ekleri alan, çekimlenmiş eylemdir. Kişileri ve kipleri belirtebilen yüklem, tek başına bir tümce oluşturabilecek yeterlidir. Tek bir yüklem içinde yargı, zaman, kişi

öğeleri bulunur. Örneğin, *Geldin* tümcesinde eylem [gel-], zaman [-di] ve kişi [-n] ile belirtilmiş olmaktadır (Eker, 2015, s. 345-346). Cümlede yargı bildiren unsur, yüklemdir. İş, hareket, oluş, durum; cümlenin ana unsuru olarak kabul edilen yüklem tarafından karşılanır. Diğer unsurlar, yüklem anlamını desteklemek üzere cümlede bulunur (Karahana, 1999, s. 46).

Yukarıdaki tanımlara dayanarak yüklem cümledeki önem ve işlevini şu şekilde özetleyebiliriz: Cümledeki bütün öğelerin fonksiyon yüklemeye göre belirlenir. Yüklem, sözdizimi göz önünde bulundurulduğunda cümlenin temelini oluşturan ve hiçbir öğeye bağlı olmayan, ortadan kalkmasıyla da tümcenin yok olmasına yol açan öğedir (Vardar, 2002). Dolayısıyla cümleyi teşkil eden, kendisi olmaksızın kurallı bir cümle oluşamayan bu kadar önemli bir öğenin eksikliğinin, cümlede bazı anlatım kusurlarına neden olması kaçınılmazdır.

Anlamın yüklemeye gerek bırakmayacak kadar açık olduğu bazı cümlelerde yüklem bulunmayabilir. Yüklem bulunmayabileceği cümleler, okuyucunun yahut dinleyicinin hayal gücü ile tamamlanır. Bu tür cümleler, “kesik cümle” olarak isimlendirilir: “Şimdi korkunç bir sükût... İki genç boyunları bükülmüş, kalpleri durmuş, gözleri fırlamış düşünüyorlardı.” gibi. Karşılıklı konuşmalarda da yüklem, önceki cümleden anlaşılabilirdiği için cevap cümlesinde bulunmayabilir: “Nerede oturuyorsun?” şeklindeki bir soruya “Şehzadebaşı’nda.” diye cevap verilebilir. Böylece, “Şehzadebaşı’nda oturuyorum” demeye gerek kalmaz (Karahana, age, s. 48).

Yüklem yanlışları

Yüklemlerle ilgili yanlışlar; bazen bir eylem ya da yardımcı eylem eksikliği, bazen birbirine bağlı cümlelerin yüklemeleri arasındaki uyumsuzluk bazen de yüklem özneye uyumsuzluğu biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Birden fazla yüklem bulunduğu sıralı cümlelerde, bazen kelime tasarrufuna gitmek amacıyla yüklemlerden birinin çıkarıldığı ve bunun anlamı eksik bıraktığı görülmektedir. Bu durumu, bileşik cümlelerde bulunan tek yüklem öznelere biriyle uyuşmaması olarak da ifade etmek mümkündür (Aksoy, 2008, s. 169; Güleç, 2011, s. 353; Akbayır, 2011, s. 96). Aşağıdaki örnekte görüleceği üzere; olumlu eylem isteyen bir sıfatın olumsuz eylem alan bir sığata bağlanmasından diğer bir ifadeyle, olması gereken bir yüklem bulunmamasından dolayı anlatım bozukluğu meydana gelmiştir:

“Kuzu eti, tam sağlıklı ve yaşlı olmayan kimselerce yenmelidir.”

Cümlede bulunması gerektiği halde çıkarılmış olan yüklem olumlu, sonraki yüklem ise olumsuz olmasından dolayı “Tam sağlıklı ve yaşlı olmayan” sözü, istem dışı olarak “tam sağlıklı olmayan ve yaşlı olmayan” anlamına gelir. Çünkü burada “tam sağlıklı” ifadesinden sonra “olan” kelimesi getirilmemiş ve “olmayan” şeklindeki olumsuz kelime, bütün cümlenin yüklemi haline gelmiştir. Oysa söylenmek istenen şeyin böyle değil, başka şekillerde dile getirilmesi gerektiği açıktır: “tam sağlıklı olan ve yaşlı olmayan.” “Sağlıklı olup yaşlı olmayan” gibi...(Aksoy, age, s. 169).

Aşağıdaki cümlelerde de benzer hatalar bulunmaktadır.

Ay bir yandan, sen bir yandan sar beni, leylim ley!

Yukarıdaki cümlede bulunması gerektiği halde çıkarılan yüklem aldıkları ek ile diğer yüklem aldıkları ek farklıdır. Farklı ek alan bir yüklem diğerinin de yerine kullanılmış olması anlamı kusurlu hale getirmiştir. Anlamdaki kusuru gidermek amacıyla cümledeki birinci özne olan “ay” kelimesi için “sarsın” yüklemi getirildiğinde anlatım kusuru giderilecektir: Ay bir yandan sarsın, sen bir yandan sar beni, leylim ley! (Güleç, age, s. 354).

“O mutlu günde genç kızlar halay, delikanlılar türkü söylüyordu.”

Bu cümlede de yüklem eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu söz konusudur. “Genç kızlar” şeklindeki öznenin yüklemi bulunmadığı için, “genç kızlar halay... söylüyordu.” gibi, yanlış bir kullanım meydana gelmiştir. Bu cümledeki hatayı gidermek için bir yükleme daha ihtiyaç bulunduğu açıktır: “O mutlu günde genç kızlar halay *çekiyor*, delikanlılar türkü söylüyordu.” (Akbayır, age, s. 96).

Meallerden örnekler

Meallerde yüklem eksikliğinin/yanlışlığının bariz olarak görüldüğü yerlerden biri Fatıha 5-7.ayetlerin çevirileridir. Kur’ân’ın en çok okunan suresindeki ilgili ayetlerin meallerinde bulunan yanlışlıklar üzerinde ayrıntılı bir şekilde durmakta yarar görüyoruz. Zira bu ayetlerin çevirisinde çoğu zaman fark edilmeyen yanlışlıkların, aslında oldukça büyük ve bir o kadar önemli olduğunu düşünüyoruz. Meallerde son derece yaygın olduğunu gördüğümüz bu yanlışlık bile tek başına yüklem eksikliğinin ne tür yanlışlara sebebiyet verdiğini göstermeye/görmeye yetecektir. Bu nedenle, yüklem yanlışlıklarına dair iddialar, büyük oranda Fatıha 5-7. ayetlerin çevirileri üzerinden delillendirilmeye çalışılacaktır. Yanlışlıkların yaygınlığına mesnet olması bakımından kısaca başka örnekler de incelenecektir.

Fatıha 5-7: “Bizi doğru yola ilet; kendilerine nimet verdiklerinin yoluna, gazaba uğrayanların ve sapmışlarınkine değil.” (Bulaç, 2009, s. 1)

Bu çeviride, ‘ilet’ ve ‘değil’ olmak üzere iki yüklem bulunmaktadır. ‘İlet’ kelimesinden sonra noktalı virgül kullanıldığı için yüklem, ‘bizi’ nesnesiyle sınırlı kalmakta ve sadece ona dair yargıyı belirtmektedir: Bizi doğru yola ilet; ... Çevirinin kalan kısmında ise ‘değil’ yüklemi bulunmaktadır: “kendilerine nimet verdiklerinin yoluna, gazaba uğrayanların ve sapmışlarınkine değil.” Böylece ‘değil’ yüklemi sadece ‘gazaba uğrayanlar’ ve ‘sapsmışlarla’ sınırlı kalmamakta ‘kendilerine nimet verilenleri’ de kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle, ‘değil’ yüklemindeki yargı, gazaba uğrayanlar ve sapsmışların yanı sıra ‘kendilerine nimet verilenler’ için de geçerli olmaktadır. Bu çeviriyi okuyan biz Müslümanlar, Allah’tan, bizi, gazaba uğrayanların ve sapsmışların yanı sıra kendilerine nimet verdiklerinin yoluna da *iletmemesini* istemiş oluruz. Oysa ayette, ‘doğru yol/sırat-ı müstakimin’ yanı sıra, Allah’ın nimete erdirdiği kişilerin yoluna da iletilmeyi istemekteyiz. Ancak mevcut çeviri, bizim bu isteğimizi yansıtmaktan uzak görünmektedir. Böyle bir yanlış farklı yollarla düzeltmek mümkündür. Örneğin, ‘ilet’ fiilini, ‘yoluna’ kelimesinden sonra getirdiğimizde yüklem yanlışlığından kaynaklanan anlatım bozukluğu

düzelecektir: Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanların ve sapmışların yoluna değil...

Mealdeki anlatım bozukluğunu, cümle sayısını ikiye çıkararak, 'yoluna,' kelimesinden sonra 'virgül' değil de 'üç nokta' kullanarak da düzeltmek mümkündür. Buradaki üç nokta, sonuna eklendiği cümleye 've benzerleri, de, da' anlamı katacaktır: Bizi doğru yola ilet; kendilerine nimet verdiklerinin yoluna... Gazaba uğrayanların ve sapmışların yoluna değil.

Farklı şekillerde de olsa Bulaç'ın hatasını tekrarlayan, ayeti yanlış anlaşılmaya neden olabilecek bir şekilde tercüme eden birçok mütercim bulunmaktadır.

Fatiha suresi 7. ayetin çevirisi olarak yazılan aşağıdaki ifadeler, 'değil' yüklemi ile bitmekte ve bu olumsuz kelime, hatalı olarak kurulan cümlelerden dolayı sadece sapıkları değil; nimet verilenleri de kapsamaktadır.

6-"Bizi, (İtikat, söz, iş ve ahlâkımızda) doğru yola ilet. (Bizi, İslâm dini ve Peygamber yolu olan hak yolda sâbit eyle...). 7-Kendilerine, (fazlından ve ihsanından) nimet verdiği kimselerin (Peygamberlerle velilerin) yoluna (hakkı kabul etmeyip küfre vardıklarından) gazâba uğrayanların ve sapıklarınkine değil..." (Yavuz, 1974, s. 2).

Yavuz'un yukarıdaki çevirisinde 6 ve 7. ayetlerin mealleri, farklı cümleler halinde yazılmış ve 'ilet' kelimesi, birinci cümlede yüklemi olarak yazılmıştır. İkinci cümlede ise 'nimet verilenler' açık bir şekilde 'değil' yüklemine bağlanmıştır. Dolayısıyla bu mealdeki hatanın daha bariz olduğunu söyleyebiliriz.

T.D.V. , Hayrat, Hizmetli, Elmalı-Dumlu ve Ünal'ın aşağıda bulunan çevirilerindeki hata herhangi bir tartışmaya yer bırakmayacak kadar açıktır.

6-"Bize doğru yolu göster. 7-Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğun kimselerin yolunu; gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!" (T.D.V. , 2004, s. VIII).

6-"Bizi dosdoğru yola hidâyet eyle! 7-Kendilerine ni'met verdiği kimselerin yoluna; gazab edilmiş olanların ve dalâlete düşenlerin (yoluna) değil!" (Hayrat, 2001, s. 1).

5.6.7-"Bizi dosdoğru yola ilet. Kendilerine nimet verdiklerinin yoluna; gazap edilenlerin ve sapanların yoluna değil." (Hizmetli, 1997, s. 7).

6-"Bize doğru yolu göster. 7-Nimet verdiklerinin yolunu; gazabına uğrayan ve sapıtanlarınkine değil." (Elmalı-Dumlu, 2010, s. 2).

6-"Bizi Doğru Yol'a hidayet et. 7-Kendilerine nimet lûtfettiklerinin yoluna; üzerlerine gazap hak olmuş bulunanların ve dalâlette olanlarınkine değil." (Ünal, 2007, s. 2).

Yukarıdaki çevirilerde 6 ve 7. ayetlerin ayrı iki cümle olarak yazıldığı ve cümlelerde, 'ilet' yüklemine ait bir yüklem olarak yer aldığı, dolayısıyla ikinci cümlede yer alan 'nimet verilenlerin' bu yüklemle bir ilgisinin kalmadığı açık bir şekilde görülmektedir. Buna göre, ikinci cümlede yer alan 'nimet verilenler' de 'gazaba uğrayanlar ve sapanlarla' birlikte aynı yüklemle yargısına ortak olmuşlardır.

Aşağıdaki çevirilerde bulunan hataların daha çok literal çeviri ve noktalama işaretlerinin hatalı kullanımlarından kaynaklandığı görülmektedir.

5-“Bizi yönelt Dosdoğru Yol’a; 6-Nimet verdiklerinin yoluna; 7-gazaba uğrayanların ve sapıtanların yoluna değil!” (İslamoğlu, 2009, s. 2).

İslamoğlu’nun çevirisinde, beşinci ayetin sonuna noktalı virgül konduğu için ‘yönelt’ yüklemi sadece burayla sınırlı kalmış 7. Ayetin çevirisinin sonunda yer alan ‘değil’ yüklemi, altıncı ayette yer alan ‘nimet verilenleri’ de kapsar duruma gelmiştir. İslamoğlu, 5. ayetin çevirisini noktalı virgülle değil de virgül ile bitirmiş olsaydı, 5. Ayetin yüklemi olan ‘yönelt’ kelimesindeki yargı, 6. ayeti de kapsayacak böylece ‘nimet verilenlerin yolu’ iletilmesi istenen bir yol olacaktı.

İslamoğlu’nun çevirisinde bulunan hata, aşağıdaki çeviride de bulunduğu için ayrı bir değerlendirmeye gerek bulunmamaktadır. Bu çeviri de İslamoğlu’nun çevirisi için önerilen yollarla düzeltilebilir: 6-“Bizi doğru yola ilet; 7-Nimet verdiklerinin yoluna; gazaba uğrayanların ve sapıkların yoluna değil.” (A. Öztürk, t.y. s. 1).

6-7-“Bizi doğru yola ilet, kendilerine ni’met verdiklerinin yoluna, gazaba uğrayanların ve sapıklarınkine değil.”(Kazıcı-Taylan, 2006, s. 1)şeklindeki çeviride bulunan hatanın nedeni ise ‘yoluna’ kelimesinden sonra virgül kullanılmış olmasıdır. Böyle bir tercih, ‘nimet verilenleri’ önceki yükleme değil sonrakine bağlamaya daha elverişlidir. Burada virgül yerine noktalı virgül kullanılsaydı ifade, çevirinin sonundaki ‘değil’ yükleminden ziyade baştaki ‘ilet’ yüklemine belirttiği yargının kapsamına dâhil olurdu. Ayetlerin aşağıdaki çevirilerinde ise yüklem eksikliği ilgili hata bulunmamaktadır:

“Bizi doğru yola ulaştır; Kendilerine nimet verdiği kimselerin yoluna... Gazaba uğrayanların ve sapık olanların yoluna değil.” (Koçyiğit, t.y. , s.1)

“Bizi doğru yola ilet, nimet bahsettiklerinin yoluna; gazab[ın]a uğrayanların ve sapıklarınkine değil!”(Esed, 2009, s. 46-47)

Nisa – 96:“Kendi katından yüksek dereceler, bağış ve rahmet.” (Ateş, t.y., s. 93).

Nokta ile biten yukarıdaki ifadenin kurallı bir cümle olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Çünkü burada, kendisine cümle diyebilmemizi sağlayacak hüküm yahut yargı bildiren yüklem bulunmamaktadır. Çevrinin sonuna eklenecek “vardır”, “bulunmaktadır” gibi yüklem kelimeleriyle yahut başka çeviri versiyonlarıyla eksiklik giderilebilir. Nitekim Ateş’in mealinde karşılaştığımız bu eksikliğin, elimizdeki diğer meallerde bulunmadığı görülmektedir:

“Mücahidler için Allah katından dereceler, mağfiret ve rahmet vardır. Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir.” (Yavuz, 1974, s. 95).

“**Kendi katından** bahsettiği yüksek **dereceler, bağışlanma ve rahmet ile** fazladan ödüllendirecek ve onları, savaşa katılmayıp evlerinde **oturanlardan çok daha üstün bir makama yüceltecektir**. Hiç kuşkusuz **Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.**” (Kısa, 2013, s. 99). v.d.

Yûnus – 70:“Dünyada biraz nimetlenme, ardından dönüşleri bize!” (Öztürk, Y.N. , 2008, s. 217).

“Yalnızca dünya ile sınırlı geçici bir haz.” (İslamoğlu, age, s. 385).

Yukarıdaki çevirilerde cümle sonlarında bulunan kelimeler, mevcut halleriyle yüklem olmaya elverişli görünmemektedirler. İfadelerde yüklem kabul edilebilecek başka bir unsur da bulunmamaktadır. Örneğin ‘bize’ kelimesi, ‘bizedir/bize olacaktır’; ‘haz’ kelimesi, ‘hazdır/haz vardır’; ‘sefa’ kelimesi, ‘sefa vardır’ şeklinde tamamlansaydı aşağıdaki örneklerde olduğu gibi cümleler yüklemelerine kavuşmuş olurdu:

(Onların bu yalanları kendilerine belki) dünyâda (cüz’î) bir fâide (sağlayabilir). En son dönüşleri ise ancak bizedir... (Çantay, 1990, I/318).

Dünyada bir miktar geçim (sağlarlar), sonra dönüşleri bizedir... (TDV, age, s. 215).

İsra – 43:“O hep tespih edilen onların söylediklerinden çok uzak ve çok yüksek; hem de ölçüye sığmayacak kadar yüksek.”(Öztürk, Y.N. , age, s. 287).

Çevirinin sonundaki ‘yüksek’ kelimesi yüklem olmadığı gibi çeviride bu görevi yerine getiren başka bir kelime de görünmemektedir. ‘Yüksek’ kelimesine ‘tir’ eki eklenerek söz konusu eksiklik giderilebilir. Nitekim diğer meallerde ‘yüksek’ kelimesinin ‘tir’ ekiyle tamamlandığı görülebilmektedir. Y.N. Öztürk’ün çevirisinde yüklem eksikliğini de bu şekilde gidermek mümkündür.

Allah, onların söylediklerinden beridir ve O çok yücedir, çok büyüktür.

Mü’minûn – 27:“Böylelikle biz ona: Gözetimimiz altında ve vahyimizle gemi yap.”(Bulaç, age, 343).

Bu ifadeyi okuyan yahut dinleyen birisi, doğal olarak ‘dedik, emrettik, vahyettik’ gibi bir kelime duymak isteyecektir. Bunun nedeni, ‘ona/gaibe/üçüncü şahsa’ yöneltilmiş bir ifadenin böyle bitmemesi gerektiğidir. Zira karşımızdaki birine, ‘kitap oku’, demek doğru bir ifadedir; ama üçüncü şahsa, örneğin Ali’ye; ‘ona kitap oku.’ demek doğru bir ifade değildir. Doğrusu, ‘ona kitap oku, dedim’ gibi bir cümledir. Bulaç’ın ifadesinde yüklem eksikliğinin sebep olduğu bir anlatım bozukluğu söz konusudur. Bu nedenle Bulaç’ın ‘yap’ kelimesiyle bitirdiği ibaresinde yüklem olabilecek başka bir kelimeye ihtiyaç vardır. Böyle yapılırsa Bulaç’ın ifadesi cümle niteliği kazanabilir:

Böylelikle biz ona: gözetimimiz altında ve vahyimizle gemi yap dedik/diye emrettik/vahyettik. gibi...

Mü’min – 39: “Ey milletim! Şüphesiz bu dünya hayatı geçicidir, ama ahiret, doğrusu işte o, kalınacak yurttur.”(Sadak, 1997, kuranmeali.org. erişim. 07.06.2016).

“Ey Kavmim! Gerçekten bu dünya hayatı, yalnızca bir metadır. Şüphesiz ahiret ise, (gerçekten asıl) karar kılınan yurt işte odur.”(Çelik, t.y., kuranmeali.org. erişim. 07.06.2016).

“Ey kavmim, bu dünyâ hayaatı ancak fânî bir eğlencedir. Âhiret ise O, asıl durulacak yurdun ta kendisidir.” (Çantay, age, II/845).

“Şüphesiz ahiret, (asıl) karar kılınan yurt odur.”(Bulaç, age, s. 471).

“Ey kavmim! Bu dünya hayatı bir meta'dan ibarettir ve ahiret ise şüphe yok ki, o bir ebedî karargâhtır.” (Bilmen, 1996, s. 472).

“Ey halkım, bu dünya hayatı geçimlidir. Ahiret ise, kalıcı olan odur.” (Piriş, 1998, s. 221).

Yukarıdaki çevirilerde, yüklem eksikliğinden ziyade yanlışlık bulunduğunu söyleyebiliriz. Zira örneklerin bazılarında “o” özne şeklindedir. Dolayısıyla yüklem eksikliği ile beraber bazı çeviri tercihlerinden dolayı yanlış kullanımın bu defa özne yanlışlığı olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Yüklem olarak belirlenen ‘o, odur’ kelimelerinin doğru birer tercih olmadığını düşünüyoruz. ‘Şüphesiz ahiret, ...yurt odur; o yurttur, karargâhtır’ gibi ifadelerde ahiret kelimesi, ‘o, odur’ ifadeleriyle nitelendirilmiştir. Oysa ahiret, mekân çağrıştıran bir ifadedir, dolayısıyla ‘o, odur’ ifadeleri yerine ‘orası’ zamiriyle nitelendirilmelidir. Bunlardan hiç birine gerek duymadan ayeti, farklı şekillerde tercüme etmek mümkündür. Nitekim birçok mütercimmin tercihinin bu yönde kullandığı görülmektedir:

“Ey kavmim, bu dünyanın safâsı pek kısa sürer. Âhiret ise, asıl kalınacak yerdir.” (Şimşek, 2004, kuranmeali.org. erişim: 07.06.2016).

“Ey Kavmim! Bu dünya hayatı muvakkat bir faydalanmadan ibarettir. Ahiret ise, devamlı olarak durulacak yerdir.” (Yavuz, 1974, s. 472).

“Ey kavmim! Şüphesiz bu dünya hayatı geçici bir eğlencedir; ama âhiret, gerçekten kalınacak yurttur.” (Bayraklı, 2016, s.415).

Duhân - 6:“Rabbinden bir rahmet olarak. O İştendir, Bilendir.” (Yüksel, 2000, kuranmeali.org. erişim: 06.06.2016)

“Rabbinden bir rahmet olarak.”(Bilmen,age, s. 497).

“Rabbinden bir rahmet olarak.”(Varol, 1997, s. 530).

“Rabbinden bir rahmet olarak.”(Bulaç,age, s. 496).

Cümle niyetiyle yazılan ve aynı niyetle sonlarına nokta konan “Rabbinden bir rahmet olarak. ; Rabbinin rahmeti sayesinde.” şeklindeki çevirilerin yüklem eksikliği nedeniyle kurallı birer cümle olarak değerlendirilmeleri zor görünmektedir. Bu tür ifadelerin sonuna nokta yerine, noktalı virgül konulduğunda ifadeyi öncesiyle ilişkilendirme imkânı söz konusu olabilir; böylece cümle devrik de olsa önde bulunan yüklem yargısına dâhil edilebilir. Yukarıdaki ifadelerin sonundaki nokta işareti bize böyle bir yorumda bulunma imkânı vermemektedir. Aşağıdaki çeviride yüklem eksikliği bulunmamaktadır:

“Peygamberi kitabla gönderişimiz de, Rabbinden bir rahmettir, nimettir.” (Yavuz, age, s. 497).

Hakka – 1:“Gerçek olan kıyâmet.” (Gölpınarlı, 2007, kuranmeali.org, erişim: 06.06.2016).

“Elbette gerçekleşecek olan (kıyamet).” (Bulaç age, s. 566).

“Gerçekleşen (olay).” (Yüksel, 2000, kuranmeali.org. erişim: 06.06.2016).

“O zûhura geleceği muhakkak olan.” (Bilmen, age, s. 567).

“Gerçekleşeceği muhakkak olan şey.” (Kazıcı-Taylan, age, s. 357).

“Gerçekleşecek olan.” (Feyizli, 2016, s. 565)

Cümle formatında oluşturulan yukarıdaki ifadelerin, bariz yüklem eksiklikleri nedeniyle kurallı birer cümle olmadıklarını söyleyebiliriz. Zira cümlede öznenin yanı sıra yüklem bulunduğu takdirde anlam oluşur ve oluşan anlam bu sayede muhatap nezdinde bir şey ifade eder. Başka bir deyişle bir eylem, düşünce ve duyguyu bir hüküm halinde anlatan ve içinde çekimli bir fiil veya sonuna cevher fiil getirilmiş bir isim bulunan kelime dizisi (Ayverdi, 2008, c. I, s. 515)cümle halini alır ve bir yargı bildirebilir. Dolayısıyla bu özelliklere sahip olmayan ifadelerin sonuna nokta koymak ve biçimsel olarak bir cümleye benzetmek onları cümle kılmaz.

Bu bilgilere göre, yukarıdaki ibarelere cümle demek mümkün görünmemektedir. Kaldı ki ayetin orijinali olan **الْحَاقَّةُ** ibaresi de cümle gibi görünmemektedir. Yukarıdaki çevirilerin, soru cümleleri ya da ünlem olduklarına dair herhangi bir karine de bulunmadığına göre, mevcut duruma bakarak, bunların anlamlı birer ifade olmadığını söyleyebiliriz.

Mevcut bilgileri ve durumu göz önünde bulundurarak, ayeti, ünlem anlamını vermek kaydıyla aşağıdaki şekillerde tercüme edebiliriz:

“(Vukuu bir gerçek olan) o kıyamet!...” (Yavuz, age, 567).

“Başa gelecek olan felaket var ya!” (Yıldız, 2013, s. 606)

Sonuç

Disiplinler arası çalışmaların önemi inkâr edilemez. Kanaatimizce disiplinler arası çalışmaların önemli roller üstleneceği alanlardan biri de çeviri faaliyetleridir. Konumuz özelinde ise şunlar söylenebilir: Kur’an’ı tercüme etmek için Arapçaya vukufiyet bir gereklilikse ikinci bir dile, hedef dile hâkim olmak da gereklilik olarak kabul edilmelidir. Bu gereklilik idrak edildiğinde, dünyanın farklı dillerinde özenle hazırlanmış, makul karşılanabilecek hataları barındıran mealler bulmak mümkün olacaktır. Türkiye’de ise meal çalışmalarında, Arapça ile Türkçenin başat rollerde olduğu disiplinler arası çalışmalara ihtiyaç duyulduğu gözlenmektedir. Meal faaliyetini yürüten kişi veya kurumların, heyetlerin Arapça dilbiliminin yanı sıra Türkçe dilbilimine de gereken önemi göstermeleri zaruridir. Bu bir gereklilik olarak algılanmadığında; ne de olsa Türkçeyi konuşup kullanıyoruz, dolayısıyla biz bu dili biliyoruz gibi kabullerle, anlatım kusurlarının mebzul miktarda bulunduğu mealler okuyucunun karşısına çıkmaya devam edecektir. Yüklem gibi, cümlenin en önemli unsuru olarak kabul edilen bir öğeden kaynaklanan

hataların önüne geçmek adına; herhangi bir gramer kitabını okumaya ayrılacak kısa zaman aralığının meallere önemli katkılar sunacağı açıktır.

Makalenin “Meallerden Örnekler” başlığı altında detaylı bir şekilde incelendiği üzere, sadece Fatıha suresinin 5-7. ayetlerinin çevirilerindeki yüklem yanlışları bile tek başlarına konunun önemini, ilgili hataların yaygınlığını ve yol açtığı anlam kayıplarını göstermeye yetmektedir. Yüklem yanlışlarına dair ele alınan diğer örnekler ise, bu ve benzeri hataların nadir ve rastlantısal olmadığını göstermenin yanı sıra ilgililer nezdinde konunun önemini pekiştirmeye matuftur. İster dikkatsizlik nedeniyle olsun, ister Türkçenin gramatik yapısına vakıf olmamaktan kaynaklansın; sonuçta kamuoyuna arz edilen meallerde çok bariz yanlışlıkların bulunduğu olgusuyla karşı karşıya olduğumuz gerçeği göz önündedir.

KAYNAKÇA

- Akbayır, Sıddık, *Dil ve Diksiyon*, Akçağ Yay., Ankara, 2011.
- Aksoy, Ömer Asım, *Dil Yanlışları*, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 2008.
- Ateş, Süleyman, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali*, Kılıç Kitabevi, Ankara, Tarihsiz.
- Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yay. , İstanbul, 2008.
- Bayraklı, Bayraktar, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Denge Yay. , İstanbul, 2016.
- Bilgin, Abdülcélil, *Kur'an Meallerindeki Anlatım Bozuklukları*, Ankara Okulu Yay. , Ankara, 2012.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli Âli'si*, Akçağ Yay. , Ankara, 1996.
- Bulaç, Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal ve Sözlük)*, Çıra Yay. , İstanbul, 2009.
- Çantay, Hasan Basri, *Kur'an-ı Hâkim ve Meal-i Kerim*, Naşiri: Mürşid Çantay, İstanbul, 1990.
- Çelik, Kadri, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Açıklamalı Mealî*, <http://www.İslamkutuphanesi.com>.
- Eker, Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yay., Ankara, 2015.
- Elmalı, Hüseyin-Dumlu, Ömer, *Kur'ân'ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, Ensar Yay. , İstanbul, 2010.
- Elmalılı, Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerim ve Meali*, İslamoğlu Yay. , Hazırlayan ve Notlandıran: Düccane Cündioğlu, İstanbul, 1993.
- Esed, Muhammed, *Kur'ân Mesajı, Meal-Tefsir*, Çev. : Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yay. , İstanbul, 2009.
- Feyzli, Hasan Tahsin, *Feyzü'l- Furkân: Tefsirli Kur'ân-ı Kerim Meali*, Server Yay. İstanbul, 2016.
- Güleç, İsa, *Dil ve Anlatım Bozuklukları*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2014.

Hayrat Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi Meâl Heyeti, *Kur'an-ı Kerim ve Muhtasar Meali*, Hayrat Neşriyat, İstanbul, 2001.

Hizmetli, Mustafa, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, Birleşik Yay. , İstanbul, 1997.

<http://www.kuranmeali.org..>

İslamoğlu, Mustafa, *Hayat Kitabı Kur'an, -Gerekçeli Meal-Tefsir*, Düşün Yay. , İstanbul, 2009.

Karahan, Leyla, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay. , Ankara, 1999.

Kazıcı, Ziya-Taylan, Necip, *Kur'ân-ı Kerim Meali*, Çağrı Yay. , İstanbul, 2006.

Kısa, Mahmut, *Kısa Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meali*, Armağan Kitaplar, Konya, 2013.

Koçyiğit, Talat, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, Kılıç Kitabevi, Ankara, t.y.

Korkmaz, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, T. D.K. Yay. , Ankara, 2007.

Öztürk, Abdülvehhap, *Kur'ân-ı Kerim ve Meâli*, Emek Ofset Matbaacılık ve Yay. , Ankara, t.y.

Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an-ı Kerim Meâli (Türkçe Çevirisi)*, Yeni Boyut Yay. , İstanbul, 2008.

Piriş, Şaban, *Kur'an-ı Kerim: Türkçe Anlamı*, Arz Yay. , Kayseri, t.y.

TDV, *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. , Ankara, 2004.

Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay. , İstanbul, 2002.

Varol, Ahmet, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Madve Yay. , İstanbul, 1997.

Yavuz, A. Fikri, *Kur'an-ı Kerim ve Meal-i Âli'si*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1974.

Yıldız, Mustafa, *Son Mesaj: Kur'ân-ı Kerim ve Gerekçeli Türkçe Meal*, Çıra Yay. , İstanbul, 2016.

Yüksel, Edip, *Mesaj: Kur'an Çevirisi*, Ozan Yay. , İstanbul, 2000.